

Sygn. akt III AUa 1273/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 czerwca 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący: SSA Janina Kacprzak

Sędziowie: SSA Lucyna Guderska

SSA Beata Michalska (spr.)

Protokolant: st. sekr. sąd. Joanna Sztuka

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 19 czerwca 2015 r. w Ł.

sprawy **E. R. (1)**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddziałowi w Ł.**

o składki na ubezpieczenia społeczne

na skutek apelacji E. R. (1)

od wyroku Sądu Okręgowego w Sieradzu

z dnia 12 sierpnia 2014 r. sygn. akt IV U 461/13

1. **oddala apelację;**

2. **przyznaje od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Sieradzu adwokatowi P. N. kwotę 147,60 (sto czterdzieści siedem 60/100) złotych tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w drugiej instancji.**

Sygn. akt III AUa 1273/14

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 11 grudnia 2012r. (Nr (...)/ (...)) Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w Ł. określił wysokość należności przypadających od E. R. (1) jako płatnika składek z tytułu wymagalnych należności na koncie osobistym (...) (...)za okres od czerwca 1996r. do maja 1997r. w kwocie 2.617,49 zł. z należnymi odsetkami za zwłokę (odsetki wyliczone na dzień 11 grudnia 2012r.) w kwocie 9.666 zł. Kolejną decyzją z tej samej daty (Nr (...)/ (...)) organ rentowy określił wysokość należności przypadających od E. R. (1) jako płatnika składek z tytułu wymagalnych należności na koncie pracowniczym (...) (...)za okres od maja 1996r. do września 1997r. w kwocie 5.035,65 zł, z należnymi odsetkami za zwłokę (odsetki wyliczone na dzień 11 grudnia 2012r.) w kwocie 17.573 zł. W odwołaniach od powyższych decyzji ubezpieczony podniósł zarzut przedawnienia należności .

Zakład Ubezpieczeń Społecznych wnosił o oddalenie odwołań. Wskazał, że w stosunku do dłużnika toczyło się postępowanie egzekucyjne, które przerwało bieg przedawnienia z dniem 12 kwietnia 2000r. Postępowanie egzekucyjne zostało umorzone w dniu 27 czerwca 2012r.

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 12 sierpnia 2014r. Sąd Okręgowy w Sieradzu oddalił odwołania.

Rozstrzygnięcie Sądu pierwszej instancji zapadło w następującym stanie faktycznym:

E. R. (1) prowadził pozarolniczą działalność gospodarczą i z tego tytułu powstały zaległości w opłacaniu składek na ubezpieczenie społeczne: na koncie pracowniczym (...) (...) obejmujące okres od maja 1996r. do września 1997r. i na koncie osobistym (...) (...) obejmujące okres od czerwca 1996r. do maja 1997r.

W dniu 11 września 1997r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych wystawił tytuły wykonawcze dotyczące zaległych składek na koncie osobistym (...) (...) za okres od maja 1996 do maja 1997, oraz na koncie pracowniczym (...) 31- 8890 za okres od czerwca 1996, do maja 1997.

W dniu 10 października 1997r. wystawiono tytuł wykonawczy dotyczący zaległych składek na koncie pracowniczym (...) (...) za wrzesień 1997r., a w dniu 13 listopada 1997r. za sierpień 1997., zaś 19 kwietnia 1999r. za wrzesień 1997r. Wszystkie w/w tytuły wykonawcze skierowano do administracyjnego postępowania egzekucyjnego przed Naczelnikiem Urzędu Skarbowego w R.. Powyższe tytuły poborca skarbowy doręczył E. R. (1) w dniu 12 kwietnia 2000r., wraz z klauzulą o skierowaniu do egzekucji w trybie administracyjnym, z pouczeniem o prawie wniesienia zarzutu w sprawie prowadzenia egzekucji.

Postanowieniem Naczelnika Urzędu Skarbowego w R. z 27 czerwca 2012r., postępowanie egzekucyjne skierowane do majątku zobowiązanego E. R. (1) umorzono wobec niewyegzekwowania należności objętych w/w tytułami wykonawczymi.

W dniu 13 listopada 2012r. organ rentowy skierował do E. R. (1) pismo o wszczęciu z urzędu postępowania w sprawie wydania decyzji określającej wysokość zadłużenia z tytułu nieuregulowanych składek na ubezpieczenia społeczne z pouczeniem o prawie do czynnego udziału w każdym stadium postępowania, a przed wydaniem decyzji o możliwości wypowiedzenia się co do zebranych dowodów i materiałów oraz zgłoszonych żądań.

Decyzją z dnia 11 grudnia 2012r. (Nr (...)/ (...)) organ rentowy określił wysokość należności przypadających od E. R. (1) jako płatnika składek z tytułu wymagalnych należności na koncie osobistym (...) (...) za okres od 06.1996r. do 05.1997r. w kwocie 2.617,49 zł z należnymi odsetkami za zwłokę (odsetki wyliczone na dzień 11.12.2012r.) w kwocie 9.666 zł.

Decyzją z tej samej daty (Nr (...)/ (...)) organ rentowy określił wysokość należności przypadających od E. R. (1) jako płatnika składek z tytułu wymagalnych należności na koncie pracowniczym (...) (...) za okres od 05.1996r. do 09.1997r. w kwocie 5.035,65zł. z należnymi odsetkami za zwłokę (odsetki wyliczone na dzień 11.12.2012r.) w kwocie 17.573 zł.

W związku z w/w zaległościami składkowymi, na podstawie w/w decyzji nr (...), organ rentowy wystąpił do Sądu Rejonowego w Wieluniu VII Zamiejskowy Wydział Ksiąg Wieczystych w P. o obciążenie hipoteką przymusową nieruchomości E. R., dla której jest założona księga wieczysta KW SR 2W/ (...). Wpisu hipoteki przymusowej na kwotę 18.440,24 zł. ((...)/ (...)) i na kwotę 34.092,98 zł (decyzja (...)/S) dokonano w dniu 3 stycznia 2014r., a wpis jest prawomocny.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy stwierdził, że odwołania nie są zasadne. Sąd wskazał, że w okresie obejmującym dochodzone składki na ubezpieczenie społeczne, obowiązywała ustawa z 25 listopada 1986r. o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych (t. j. DZ.U. Nr 25 z 1989r., poz. 137 ze zm.) i zgodnie z jej art. 35 ust. 3 należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne pracowników ulegają przedawnieniu po upływie 5 lat, licząc od dnia, w którym składka stała się wymagalna. W myśl ust. 4 bieg przedawnienia przerywa odroczenie terminu płatności, rozłożenie terminu spłaty należności na raty i każda inna czynność zmierzająca do ściągnięcia należności, jeżeli o tej czynności został zawiadomiony dłużnik. Składek nie można jednak dochodzić, jeżeli od terminu ich płatności upłynęło 10 lat. Zgodnie zaś z art. 36 ustawy przepisy art. 34 i 35 stosuje się odpowiednio do należnych, na podstawie odrębnych przepisów, składek na ubezpieczenie społeczne osób nie będących pracownikami, chyba że przepisy te stanowią inaczej. Cytowana wyżej ustawa utraciła moc z dniem 31 grudnia 1998r., na podstawie art. 122 ust. 1 pkt 1 ustawy z 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń, która weszła w życie z dniem 1

stycznia 1999r. W brzmieniu wówczas obowiązującym, art. 24 ust. 4 ustawy systemowej przewidywał (podobnie jak poprzednia ustawa o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych) 5-letni termin przedawnienia należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne. Ten 5 -letni termin przedawnienia obowiązywał do 31 grudnia 2002r., gdyż od 1 stycznia 2003r. kolejną ustawą z 18 grudnia 2002r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 241, poz. 2074 ze zm.), z mocy art. 1 pkt 9 lit. a, termin ten wydłużono do 10 lat. W orzecznictwie ugruntowany jest pogląd, że do składek na ubezpieczenie społeczne należnych i nieprzedawnionych przed dniem 31 grudnia 2002r. należy stosować przepis art. 24 ust. 4 ustawy z 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych w brzmieniu nadanym ustawą z 18 grudnia 2002r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (por. uchwałę Sądu Najwyższego z 2.07.2008r. (...) UZP 5/08 i uchwałę z 8.07.2008r., I UZP 4/08 , wyrok NSA z 21.03.2014r. (...) 815/12) .

W ocenie Sądu Okręgowego do przedawnienia składek za sporny okres od maja 1996r. do września 1997r. ((...) (...)) i od czerwca 1996r. do maja 1997r. ((...) (...)) nie doszło. Uwzględniając stan prawny wówczas obowiązujący, czyli 5-letni termin przedawnienia, pierwsza ze składek za maj 1996r. płatna do 10 czerwca 1996r., przedawniłaby się do 11 czerwca 2001r., a ostatnia za wrzesień 1997r., płatna do 10 października 1997r., przedawniłaby się od 11 października 2002r. W niniejszej sprawie nastąpiło jednak przerwanie biegu przedawnienia z uwagi na wszczęcie administracyjnego postępowania egzekucyjnego, zmierzającego do wyegzekwowania tych składek (art. 35 ust. 4 ustawy o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych). Analiza akt ZUS (część (...)) wskazuje, że tytuły wykonawcze wystawione 11 września 1997r., 10 października 1997r., 13 listopada 1997r., 19 kwietnia 1999r., dotyczące zaległych składek na koncie (...) (...) i (...) 31-890, za wskazane w nich okresy, E. R. (1) otrzymał w dniu 12 kwietnia 2000r. wraz z klauzulą o skierowaniu do egzekucji w trybie administracyjnym, z pouczeniem o prawie wniesienia zarzutu w sprawie prowadzenia egzekucji, co potwierdzają pokwitowania tytułów. Zatem żadna z należności objętych tymi tytułami w dacie 12 kwietnia 2000r. nie uległa jeszcze przedawnieniu, a po drugie, jego bieg został przerwany do czasu zakończenia postępowania egzekucyjnego. Z kolei postępowanie egzekucyjne umorzono postanowieniem Naczelnika Urzędu Skarbowego z 19 czerwca 2012r., co oznacza, że niewyegzekwowane zaległe należności składkowe nadal obciążają odwołującego, a organ rentowy może ich dochodzić, co uczynił wydając 11 grudnia 2012r. obie zaskarżone decyzje. W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy na podstawie art. 477⁽¹⁴⁾ § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

W apelacji ubezpieczony zaskarżył w całości powyższy wyrok, zarzucając sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, wynikającą między innymi z oddalenia wniosku o przesłuchanie świadka I. T., co doprowadziło w efekcie do błędnej oceny prawnej, że należności z tytułu zaległych składek ZUS objęte decyzjami Nr (...) nie uległy przedawnieniu.

Wskazując na powyższe podstawy apelacji, skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uchylenie obu wyżej wymienionych decyzji ZUS po uprzednim przesłuchaniu świadka I. T. lub przeprowadzeniu dowodu z opinii grafologa, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji.

Apelujący zakwestionował podnoszony przez Sąd w uzasadnieniu wyroku, fakt doręczenia mu w dniu 12 kwietnia 2000r. tytułów wykonawczych wystawionych w 1997,1998 i 1999 r. Odwołujący nigdy tych tytułów nie widział i o nich nic nie wiedział. Odwołujący ustalił, że korespondencję do niego mogła odebrać jego córka I. T. zd. R., która nigdy nie przekazała mu żadnej korespondencji z ZUS. Odwołujący nie upoważniał córki do odbioru korespondencji, korespondencja ta nie została mu też przekazana być może także dlatego, że od lat nie prowadził już żadnej działalności. W tym stanie rzeczy za bezzasadne należy uznać oddalenie wniosku o przesłuchanie I. T., która mogłaby wyjaśnić okoliczności odbioru korespondencji i przyczyny nieprzekazania jej ojcu. Ustalenie tych okoliczności uzasadniłoby przyjęcie, że pięcioletni termin przedawnienia obowiązujący do końca 2012 r. upłynął ostatecznie 11 października 2002 r.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna.

W przedmiotowej sprawie w sporze były dwie decyzje Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z 11 grudnia 2012r. określające zadłużenie E. R. (1) z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne na koncie osobistym i koncie pracowniczym za okres w sumie od maja 1996r. do września 1997r.

W odwołaniu skarżący podnosił zarzut przedawnienia powyższych należności, wskazując, że od 1997r. nie prowadzi działalności gospodarczej, w wyniku której doszło do powstania spornych zaległości. W apelacji ubezpieczony, reprezentowany przez fachowego pełnomocnika, podnosił, że doszło do przedawnienia ostatniej ze składek za wrzesień 1997r. z dniem 11 października 2002r. (tj. po upływie 5 lat od dnia, w którym składka stała się wymagalna). Apelujący zakwestionował przy tym ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy co do wystąpienia w sprawie okoliczności przerwania biegu przedawnienia z dniem 12 kwietnia 2000r. Jednocześnie w świetle zarzutów apelacji nie są sporne pozostałe ustalenia faktyczne i ocena prawna dokonana przez Sąd pierwszej instancji, które w rezultacie Sąd Apelacyjny podziela z tym tylko zastrzeżeniem, że art. 24 ust.5b obowiązuje od 1 stycznia 2003r., a nie – jak wynika z rozważań Sądu Okręgowego – od 1 stycznia 1999r.

Odnosząc się natomiast do zarzutów apelacji, która skupiła się na kwestii oddalenia przez Sąd Okręgowy wniosku ubezpieczonego o przesłuchanie jego córki - I. T. na okoliczność odbioru przez nią w dniu 30 marca 1999r. tytułu wykonawczego, który nie został ubezpieczonemu doręczony, należy uznać, że okoliczność ta nie ma istotnego znaczenia w sprawie. Z ustaleń Sądu Okręgowego, których skarżący w apelacji nie kwestionuje, wynika bowiem jednoznacznie, że kluczową datą, powodującą przerwanie biegu przedawnienia wskazanych w zaskarżonych decyzjach należności, jest inna data – data doręczenia osobiście ubezpieczonemu tytułów wykonawczych wystawionych 3 lutego 1999r. Nastąpiło to w dniu 12 kwietnia 2000r. Na potwierdzenie powyższej okoliczności organ rentowy załączył oryginalne dowody z dokumentów w postaci tytułów wykonawczych, których odbiór ubezpieczony osobiście pokwitował 12 kwietnia 2000r. w obecności poborcy skarbowego A. M. (dowody na k.25 akt egzekucyjnych ZUS). Dlatego, ponieważ zgodnie z art.227 k.p.c. przedmiotem dowodu są fakty mające dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie, oddalenie wniosku dowodowego na okoliczność niedoręczenia ubezpieczonemu tytułów wykonawczych w dniu 30 marca 1999r., było zasadne. Okoliczność ta jest bowiem poza sporem i nie ma znaczenia w sprawie, ponieważ z dokumentów wynika fakt osobistego pokwitowania przez ubezpieczonego tytułów wykonawczych w dacie przyjętej do dalszych rozważań przez Sąd Okręgowy (12 kwietnia 2000r.). W rezultacie zarzuty apelacji co do wadliwego ustalenia przerwania biegu przedawnienia należności z tytułu składek na ubezpieczenie za okres od maja 1996r. do września 1997r. należało uznać za chybione.

Ponieważ apelujący nie kwestionuje prawidłowości rozważań Sądu pierwszej instancji co do tego, że przerwanie biegu przedawnienia z dniem 12 kwietnia 2000r. spowodowało ostatecznie, że na datę wydania zaskarżonych decyzji z 11 grudnia 2012r. nie doszło do przedawnienia zaległości, tylko ubocznie należy wskazać, że pięcioletni okres przedawnienia należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, o którym mowa w art. 24 ust. 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 121, w brzmieniu obowiązującym przed 1 stycznia 2003 r.), przerwany wszczęciem postępowania egzekucyjnego, biegnie na nowo od dnia zakończenia tego postępowania. W myśl art.24 ust.5 ustawy o s.u.s., w brzmieniu obowiązującym przed 1 stycznia 2003r., bieg przedawnienia przerywało odroczenie terminu opłacenia należności z tytułu składek, rozłożenie spłaty tych należności na raty i każda inna czynność zmierzająca do ściągnięcia tych należności, jeżeli o czynności tej został zawiadomiony dłużnik. Taką czynnością w niniejszej sprawie była niewątpliwie data doręczenia ubezpieczonemu tytułów wykonawczych w dniu 12 kwietnia 2000r. Następnie z dniem 1 stycznia 2003r., tj. przed upływem terminu przedawnienia doszło do zmiany przepisów ustawy o s.u.s. Zgodnie z art.24 ust.4, w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 18 grudnia 2002 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 241, poz. 2074), należności z tytułu składek ulegają przedawnieniu po upływie 10 lat, licząc od dnia, w którym stały się wymagalne, a bieg terminu przedawnienia zostaje zawieszony od dnia wszczęcia do dnia zakończenia postępowania egzekucyjnego oraz postępowania przed sądem (ust.5b). W myśl uchwały Sądu Najwyższego z 2 lipca 2008r., (...) UZP 5/08, dziesięcioletni okres przedawnienia przewidziany w art. 24 ust. 4 ustawy o s.u.s. w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 18 grudnia 2002 r., znajduje zastosowanie do należności z tytułu składek, które stały się wymagalne przed dniem 1 stycznia 2003 r., jeżeli do tej daty nie

uległy przedawnieniu według przepisów dotychczasowych. W świetle powyższych rozważań nie powinno budzić wątpliwości, że do dnia 1 stycznia 2003r. nie doszło do przedawnienia spornych zaległości. Natomiast postępowanie egzekucyjne zostało zakończone na mocy postanowienia Naczelnika Urzędu Skarbowego w R. z 27 czerwca 2012r. o umorzeniu postępowania egzekucyjnego. Jak wynika z zapisów w treści tytułów wykonawczych, w toku postępowania egzekucyjnego były podejmowane czynności egzekucyjne w kolejnych latach 2005, 2006, 2007, 2008 i 2009. Przed datą zakończenia postępowania egzekucyjnego z dniem 1 stycznia 2012r., na podstawie art. 11 pkt 1 ustawy o redukcji niektórych obowiązków obywateli i przedsiębiorców (Dz.U. z 2011r., Nr 232, poz.1378) - zmieniającego treść art. 24 ust. 4 ustawy o s.u.s., skrócony został okres przedawnienia składek na ubezpieczenia społeczne z 10 do 5 lat. Ponieważ w przedmiotowej sprawie bieg przedawnienia spornych należności składkowych rozpoczął się przed dniem 1 stycznia 2012r. dla rozstrzygnięcia w niniejszym postępowaniu kluczowe znaczenie ma art. 27 powyższej ustawy regulujący zagadnienia intertemporalne, na treść którego zwracał również uwagę Sąd pierwszej instancji. Zgodnie art. 27 ust. 1 wskazanej ustawy, do przedawnienia należności z tytułu składek, o którym mowa w art. 24 ust. 4 ustawy o s.u.s., którego bieg rozpoczął się przed dniem 1 stycznia 2012 r., stosuje się przepisy w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, z tym że bieg przedawnienia rozpoczyna się od dnia 1 stycznia 2012 r. Wedle zatem zasady wynikającej z tego przepisu do należności składkowych nieprzedawnionych do 1 stycznia 2012 r. (wedle starych zasad z zastosowaniem 10-letniego okresu przedawnienia) ma zastosowanie 5-letni termin przedawnienia, z tym jednakże zastrzeżeniem, że liczy się go nie od daty ich wymagalności, tak jak o tym stanowi art. 24 ust. 4, ale od dnia 1 stycznia 2012 r. Wyjątek od tej zasady ustanawia ust. 2 przywołanego przepisu, stosownie do którego jeżeli przedawnienie rozpoczęte przed dniem 1 stycznia 2012 r. nastąpiłoby zgodnie z przepisami dotychczasowymi wcześniej, przedawnienie następuje z upływem tego wcześniejszego terminu. Z uwagi na powyższe oraz niesporny fakt, że zakończenie postępowania egzekucyjnego nastąpiło z dniem 27 czerwca 2012r., na datę wydania zaskarżonych decyzji z 11 grudnia 2012r. nie doszło do przedawnienia spornych zaległości.

Mając powyższe na uwadze, uznając zarzuty apelacji za bezzasadne, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł jak w punkcie pierwszym sentencji. O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w drugiej instancji orzeczono na podstawie § 13 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 2 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. (tekst jedn. Dz. U. z 2013r., poz. 461) w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.